AMMATTIOSAAMISEN KEHITTÄMISYHDISTYS

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi 23.5.2022

VNS 2/2022 vp

Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry:n asiantuntijalausunto Valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023–2026

Yleistä suunnitelmasta 2023–2026 ammatillisen koulutuksen näkökulmasta

Vuosina 2013–2017 ammatilliseen koulutukseen tehtiin satojen miljoonien eurojen rahoitusleikkaukset. Nykyinen hallitus on kuronut umpeen rahoitusvajetta 70–80 M€ vuosittain. Rahoituslisäykset ovat kuitenkin olleet pääasiassa määräaikaisia rahoituksia. Tärkeimpänä näistä nk. tulevaisuusinvestointi, joka on ollut yhteensä noin 250 M€. Muita määräaikaisia rahoituksia ovat esim. lähihoitajakoulutuksen lisäämiseen sekä koronan aiheuttaman lisätuen tarpeeseen kohdistetut rahoitukset.

Määräaikainen tulevaisuusinvestointi loppuu tänä vuonna. Ammatillisen koulutuksen kehystä esitetään nostettavaksi 50 M€ ensi vuodesta lähtien. Oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttoman toisen asteen toimeenpanoon varataan 102 M€ vuonna 2023 ja 129 M€ vuodesta 2024 lukien.

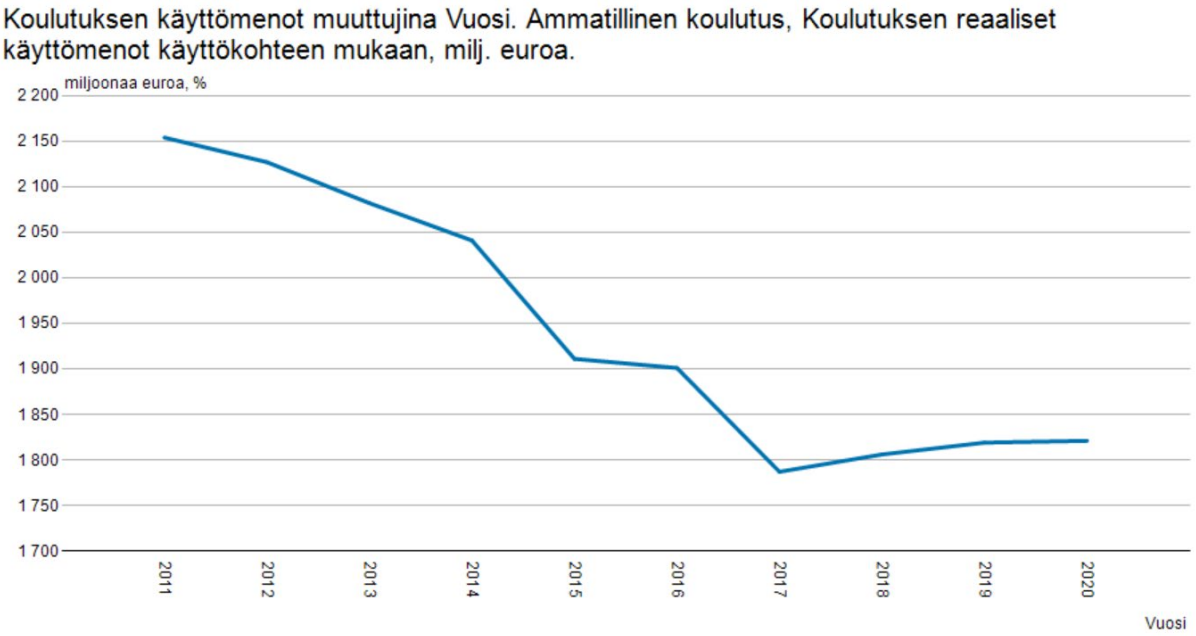
Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamista koskevaan kokeiluun osoitetaan vuosina 2022—2024 vuosittain 5 M€. Hoitajamitoituksen muutokseen vastaamiseksi uusien lähihoitajien koulutukseen varataan jo aiemmin tehdyn päätöksen mukaisesti 30 milj. euroa v. 2023 ja 16,5 milj. euroa v. 2024.

50 M€ rahoituslisäys sekä kehyskaudelle suunnitellut määräaikaiset rahoituslisäykset huomioiden, tulee ammatillisen koulutuksen vuotuinen määräraha pienemään useille kymmenillä miljoonilla euroilla kehyskauden loppuun mennessä nykytasoon nähden. Suunnitelman mukaan koko opetus- ja kulttuuriministeriön kehys tulee pienemään 186 M€ vuoteen 2026 mennessä.

Oppivelvollisten laskeva osaamistaso sekä jatkuvan oppimisen tarpeen kasvu tulee lisäämään rahoituspainetta. Tämä tulee johtamaan siihen, että ammatillisella koulutuksella on vaikeuksia selvitä kaikista sille asetuista tehtävistä.

Ammatillisen koulutuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi tulee:

- pitää kiinni vähintään nykyisestä rahoitustasosta,
- pitää kiinni siitä, että kaikista oppivelvollisiin kohdistuvat kustannukset maksetaan täysimääräisesti,
- lisätä jatkuvan oppimisen rahoitusta niin, että koko työväestöllä on mahdollisuus osallistua tarvitsemaansa koulutukseen,
- lisätä edelleen rahoituksen ennakoitavuutta siten, että määräaikaisilla rahoituksilla ei paikata pysyviä tarpeita, vaan ne viedään kehykseen sekä
- pitää kiinni rahoituksen indeksikorotuksista.

AMKE muistuttaa, että ammatillisen koulutuksen reaaliset käyttömenot (eli hintojen muutokset otettu huomioon) vuosina 2011–20 on ollut voimakkaasti laskeva. Kuluvalla hallituskaudella pitkä laskusuhdanne on vaihtunut lievään nousuun. Tilastokeskuksen aineiston mukaan vuosina 2015 ja 2017 reaaliset käyttömenot laskivat kumpanakin vuotena n. 6 prosenttia.

Lainsäädäntöhankkeiden vaikutukset ammatillisen koulutuksen rahoitukseen

Parhaillaan on lausunnolla luonnos hallituksen esitykseksi toisen asteen koulutuksen kehittämishankkeeseen liittyvistä säädösmuutoksista. Tämä esitys aiheuttaa epävarmuutta ammatillisen toteuttamiseen ja rahoituksen jakautumiseen.

Hallituksen esityksessä toisen asteen yhteistyötä kehitetään esim. lisäämällä kiinnostusta kaksoistutkintoihin, lisäämällä lukion ja ammatillisen koulutuksen ristiin opiskelua sekä lisäämällä mahdollisuutta suorittaa ammatillinen perustutkinto nykyistä laajemmin. Muutokset lisäävät selvästi ammatillisen koulutuksen kustannuksia. Nämä oppivelvollisten koulutukseen kohdistuvat kustannukset esitetään eriytettäväksi omaksi kustannusmomentikseen. Kustannusten kasvaessa ja kehyksen pienentyessä vaarantuu jatkuvan oppimisen rahoitus, jollei kehys kasva myös tältä osin.

Toinen lausunnolla oleva lainsäädäntöhanke on hallituksen esitys julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Työvoimapalvelut muuttuvat vuonna 2024 muun muassa siten, että kunnat vastaavat pääosasta työvoima- ja maahanmuuttajakoulutuksen toteuttamisesta. Tämä saattaa vaikuttaa voimakkaasti osaan ammatillisen koulutuksen järjestäjistä. Tärkeää on, että kunnat toteuttavat hankintojen kilpailutuksia ja kilpailutuksissa on reilut ja läpinäkyvät hankintakriteerit.

Koronaepidemian ja Ukrainan sodan vaikutukset ammatillisen koulutuksen rahoitukseen

Koronaepidemia on vaikuttanut monin tavoin ammatillisen koulutuksen opiskelijoihin. Monilla opiskelijoilla opinnot ovat viivästyneet ja ovat tarvinneet opintoihin, ohjaukseen ja jaksamiseen liittyvää lisätukea. Hallitus on antanut määräaikaista rahoitusta opiskelijoiden tukemiseen. Tuen tarve tulee jatkumaan lähivuosien aikana. Tämä tulee huomioida valtion talousarvioissa.

Ukrainan sota vaikuttaa koko koulutusjärjestelmään. Ammatillisella koulutuksella on oma roolinsa pakolaisten kotouttamisessa ja ammattiosaamisen varmistamisessa. Ammatillisella koulutuksella on lisäksi hyvät valmiudet moneen muunlaiseen tukeen, kuten esim. ohjaukseen ja neuvontaan, majoittamiseen sekä erityisen tuen tarpeisiin. Lisäksi tulee varautua erilaiseen hybridivaikuttamiseen. Tässä vaiheessa on vaikea arvioida em. asioista aiheutuvia kustannuksia ja siksi on tärkeää, että valtiovalta varautuu kohdistamaan joustavasti rahoitusta kulujen kattamiseen.

Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Lisätiedot: toimitusjohtaja Veli-Matti Lamppu, veli-matti.lamppu@amke.fi, 050 344 2554